

Vakevaluaties zouden het onderwijs beter moeten maken. In de praktijk leren docenten vooral om risico's te mijden: 'Je kunt elk vak gemakkelijker maken, zodat studenten tevreden zijn.'

Als de dood voor evaluaties

DOOR WELMOED VISSER
ILLUSTRATIE BEREND VONK

Er was eens een universitair docent – we noemen geen naam, hij werkt aan een andere universiteit – die standaard slechte evaluaties van zijn studenten kreeg. Ze klaagden over van alles: dat de stof te moeilijk was, het tentamen niet representatief en de manier van onderwijs geven niet goed. Op een dag was hij het zat en besloot hij de inhoud van zijn vak te halveren. Verder veranderde hij niks. Hij behandelde alleen de helft van de stof. En plotsklaps kreeg hij uitstekende evaluaties van zijn studenten. Het zou natuurlijk kunnen dat die docent inderdaad te veel behandelde in te korte tijd, maar het grote verschil suggereert ook dat studenttevredenheid en onderwijskwaliteit niet per se samengaan. Want eigenlijk hadden de tevreden studenten veel minder onderwijs gekregen voor hun collegegeld dan hun mopperende collega's een jaar eerder. "De bestaande manier van evalueren zet beslist niet aan tot meer kwaliteit", zegt Paola Gori Giorgi, hoogleraar theoretische chemie, die het verhaal van de 'halverende' docent vertelt. Docenten zijn bang om hun baan te verliezen door

'De docent krijgt het gevoel dat hij een verkoper is'

slechte onderwijsevaluaties en voor studenten is het belangrijk dat ze zonder al te veel inspanning hun studiepunten halen. En dat leidt tot een systeem waarbij docenten een stuk lager inzetten dan zou kunnen.

Te moeilijk?

"Bovendien krijg je als docent het gevoel dat je een verkoper bent en de studenten klanten zijn", zegt statistiekdocent Dimitris Pavlopoulos. "Je kunt je niet veroorloven om al te kritisch te zijn, want met een slechte evaluatie heb je echt een probleem."

Nog een argument tegen studentevaluaties: studenten kunnen de onderwijskwaliteit vaak niet goed beoordelen, vindt Gori Giorgi: "Net als kinderen weten ook studenten niet altijd wat goed voor ze is." Ze herinnert het zich uit haar eigen studententijd: "Sommige vakken vond ik vreselijk, en pas na jaren kwam ik erachter hoe veel ik eraan had en andersom waren er docenten met wie ik wegliep, maar van wie ik later dacht: wat heb ik eigenlijk geleerd?" Pavlopoulos zegt dat hij aan de evaluaties vooral kan zien hoe studenten het tentamen hebben gemaakt: "Als ze kritisch zijn, schrik ik: was het tentamen te moeilijk?" Uit een recent Canadees overzichtsonderzoek blijkt inderdaad dat er weinig verband is tussen de kwaliteit van het onderwijs en de uitkomsten van evalu-

KISS OF DEATH

Lipstick can contain plastics like Polyethylene Terephthalate (PET) or Polyethylene (PE). These microplastics will end up in your body, or even worse, inside the body of the one you love. Check your lipstick before you kiss.

PLASTIC SOUP FOUNDATION

Beoordelingen

Hoe scoort de VU-docent?

- > Al sinds de jaren zeventig meet de VU hoe tevreden studenten zijn met het onderwijs.
- > Gemiddeld scoort het onderwijs aan de VU een vier op een vijf puntsschaal.
- > Een score onder de 2,5 is een reden om een gesprek aan te gaan met een docent.
- > Zo'n veertig procent van de studenten vult de evaluaties in.
- > Opleidingen zijn verplicht om elke drie jaar vakevaluaties te doen, maar veel opleidingen doen dit elk jaar.

Vrouwen doen het slechter

- > Uit verschillende onderzoeken blijkt dat studenten vrouwelijke docenten minder goed beoordelen dan mannen.
- > Op de VU is hier wel naar gekeken, maar is het verschil nooit aangetoond.
- > Maar uit een studie van studentevaluaties bij het Institute of Social Studies aan de Erasmus Universiteit Rotterdam uit 2016 blijkt dat vrouwelijke docenten wel slechter worden beoordeeld. Hier kijken ze ook of iemands etnische afkomst iets uitmaakt voor de evaluaties, maar dat verschil is te klein om significant te zijn.

aties: bij grotere steekproeven valt die correlatie vrijwel helemaal weg. Waar er wel een verband leek te zijn, is die volgens de Canadese wetenschappers vooral te verklaren door een te kleine steekproef en andere vormen van ruis in de data.

Niet voor personeelsbeleid

Toch vraagt de VU haar studenten al sinds de jaren zeventig naar hun tevredenheid over de vakken die ze gevolgd hebben. Decennialang werden de vragenlijsten die studenten na hun tentamen invulden door medewerkers in een database gezet. Veel werk voor een systeem dat wellicht niet meet wat je wilt weten. Daar zijn Christoffel Reumer en Floor Elsenburg van de dienst Student- en Onderwijszaken het niet mee eens. "Wij hebben echt wel de indruk dat studenten best iets zinnigs kunnen zeggen over de onderwijskwaliteit. Onderwijsevaluaties bieden genoeg aanknopingspunten voor onderwijsverbetering en dat is het doel", zegt Reumer. "We zien bijvoorbeeld in de data niet terug dat vaak moeilijk gevonden vakken, als statistiek of wiskunde, slechter scoren. Studenten kunnen hun eigen prestaties wel scheiden van wat ze van een vak vinden." Elsenburg: "Je moet dat getal niet als enige instrument gebruiken. Het is een indicatie dat er iets aan de hand kan zijn met iemands manier van onderwijs geven, maar niet meer dan dat. Alles hangt af van de context."

In de onderwijsevaluaties van de VU zitten veel vragen over de operationele kant van het onderwijs: was het vak goed georganiseerd? Sloot het studiemateriaal aan op de colleges? "De evaluaties zijn dan ook echt bedoeld om het onderwijs te verbeteren en nadrukkelijk niet als instrument voor personeelsbeleid", zegt Elsenburg.

Afrekenen op onderwijsscores

En dat is precies waar het misgaat, want als je er wel een cijfer aanhangt, ligt onderling vergelijken erg voor de hand. Bij de exacte faculteit bijvoorbeeld zijn docenten wel degelijk bang te worden afgerekend op hun onderwijsscores, zegt Gori Giorgi: "Onder het wetenschappelijk personeel van deze faculteit is een strijd gaande om cursussen te mogen geven, want als je onderwijs geeft, zorg je voor continuïteit in de geldstroom. Een pres-

tigieuze onderzoeksbeurs is leuk, maar die is over een paar jaar op. Als er dan weer een reorganisatie aankomt, wat bij ons nu eenmaal elke paar jaar gebeurt, kun je maar beter stevig in het onderwijs zitten. Dan ben je minder misbaar. En als je slechte evaluaties krijgt, is er altijd de angst dat ze je een cursus gaan afpakken." En Reumers bevinding dan dat moeilijke vakken niet per se slechter scoren dan gemakkelijke? Gori Giorgi: "Je kunt elk vak gemakkelijker maken, ook statistiek en wiskunde, en dat is precies wat er gebeurt. Bij onze faculteit hebben ze vwo-docenten voor wiskunde aangegenomen omdat eerstejaars de wiskundevakken te moeilijk vonden, maar daarmee verschuif je alleen maar het probleem. Als ik die studenten halverwege het jaar krijg voor een vak als thermodynamica, hebben ze niet het basisoniveau dat ze zouden moeten hebben om het vak goed te kunnen volgen."

De vragen die de onderwijskwaliteit zouden moeten meten, meten volgens Gori Giorgi eerder een gebrek aan ambitie. Neem de stelling: *Ik wist vooraf goed wat ik op het tentamen kon verwachten.* "Dit is een academische opleiding. Dat betekent dat ik verwacht dat mijn studenten zelf creatief kunnen zijn met de stof en die ook kunnen toepassen in andere situaties", zegt Gori Giorgi, "als ze precies weten wat ze op het tentamen kunnen verwachten, doe ik niets niet goed."

Te complex voor een cijfer

Willen Gori Giorgi en Pavlopoulos dan helemaal niet weten hoe hun studenten hun onderwijs ervaren? Jawel, zeggen ze allebei, graag zelfs. Daarom experimenteert Pavlopoulos met mondelinge evaluaties tijdens de cursus. Ook zijn beiden zeer te spreken over studenten in opleidingscommissies. Gori Giorgi: "Die geven vaak gefundeerde kritiek waar je echt iets aan hebt." Volgens haar is het grootste probleem dat de evaluaties proberen iets in een cijfer te vangen dat daar te complex voor is. "Dat cijfer zet een keten aan gedrag in gang dat zich richt op het behalen van een goed cijfer en niet per se op het verbeteren van het onderwijs. Daar heeft uiteindelijk niemand baat bij."

Zie Canadees overzichtsonderzoek via tinyurl.com/Canadeesonderzoek

'Bij slechte evaluaties is er altijd de angst dat ze je een cursus afpakken'